נא א מיי׳ פי״א מהל׳ אישות הלכה יב יג טוש״ע אה״ע סימן סח סעיף ג וסעיף ו

תורה אור

*כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו דכתיב °ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח מאי ואת ערובתם תקח תני רב יוסף דברים המעורבין בינו לבינה אמר אביי אף אנן נמי תנינא *בתולה נשאת ליום הרביעי ליום רביעי אין ליום חמישי לא מאי טעמא משום איקרורי דעתא, ולמאי אי למיתב לה כתובה ניתיב לה אלא לאוסרה עליו, ודקא טעין טענה, מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח, לא, דקטעין טענת דמים. אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה. אמר רב יוסף מאי קמ״ל תנינא *האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה ביהודה הוא דלא מצי טעין הא בגליל מצי טעין ולמאי - אי לאוסרה עליו, ביהודה אמאי לא, אלא לאו להפסידה כתובתה ודקא טעין טענה, *מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח, לא, דקא טעין טענת דמים

אתמר

גט כריתות כותב לאשתו. שאם ימות במלחמה יהא גט מיום כתיבתו והרי מת אוריה במלחמה : **דכתיב**. במלחמת שאול ואת אחיך כו׳ ודוד למד מישי אביו להנהיג שאף היוצאין למלחמותיו עושין כן : **דברים המעורבים בינו לבינה**. אלו קדושין : **תקח**. תטול מביניהם על ידי גט : **אף אנן נמי תנינא**. דטוען ״פתח פתוח מצאתי״ אסרה עליו ולא אמרינן לא קים ליה : **איקרורי דעתא**. על שני בשבת הבאה : **ולמאי**. קפדי רבנן אי מקררא דעתיה : **ניתיב לה**. מה לנו להפסידה והרי הוא נותן מדעת : **אלא לאו לאוסרה**. הוא דקפדינן שלא יקרר דעתו ויקיים את האסורה לו אלמא כי אתי וטוען אסרינן לה עליה : **טענת דמים**. דטענה מבוררת היא וליכא למימר לא קים ליה אבל בפתח פתוח אימא לך לא קים ליה : **להפסידה כתובתה**. על פי עצמו וטעמא לקמן מפרש חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה : **האוכל אצל חמיו**. בימים שבין אירוסין לנשואין : **אין יכול לטעון טענת בתולים**. כשתכנס לחופה : **מפני שמתייחד עמה**. ביהודה היו מיחדין אותם כדי שיהא לבו גס בה : **ביהודה אמאי לא**. האומר ״פשיטא לי שלא באתי אליה והא ודאי מאחר זינתה״ שוייה עליה חתיכה דאיסורא מה לי גליל מה לי יהודה : **אלא לאו להפסידה כתובתה**. וביהודה לא מפסידה על פיו דאמרינן הוא בא עליה באירוסין, ובגליל מצי טעין דהא לא נתייחד : **מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח מצאתי**. דאע״ג דאין עדים בדבר זה ולא טענה מוכחת אלא עליה סמכינן דאמרינן אי לאו דקושטא הוא לא היה מפסיד סעודתו ואם היה שונאה מתחלה היה מגרשה ולא טרח בסעודת נשואין ומיהו ביהודה לא מהימן שמא בעל בימי אירוסין ושכח או הערה בה מתוך חבתה ולא ידע שיבר בתוליה : **לא, דקא טעין טענת דמים**. לעולם אימא לך בדבר שאינו יכול לבררו אינו נאמן להפסיד כתובתה ודיוקא דמתני׳ דדייקינן הא בגליל מצי טעין דטעין טענת דמים וכגון שהיו להם שושבינים שממשמשין אותן ולא נעשית אונאה בדבר ולא ראה ואיבד, וטענה ברורה היא :

חכמים

כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. פי׳ בקונטרס שאם ימות במלחמה יהא גט משעת כתיבתו וקשה לר״ת דא״כ מאי כל היוצא אם לא מהני אלא למי שאין לו בנים ויש לו יבם ועוד דתנן במי שאחזו (גיטין עג. ושם) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה וקאי אמאי דקתני לעיל מינה הרי זה גיטך מהיום אם מתי וכן משמע בתוספתא אלמא אע״ג דאמר מהיום הויא אשת איש גמורה כדמפרש בגמרא באומר מעת שאני בעולם פירוש דהאי דאמר מהיום לא שיחול מיד אלא דעתו שיחול שעה אחת קודם מיתתו דהיינו מעת שהוא בעולם ולא אמר מהיום אלא למעוטי לאחר מיתה כלומר מאותו יום שאני בעולם יהא גט ומיהו יש לחלק בין מהיום לפירש בהדיא שיחול משעת כתיבה דע״כ משעת כתיבה קאמר שיהא גט ועוד נראה דאפי׳ אמר מהיום יש ליישב פי׳ הקונטרס דלאו דוקא פירש שאם ימות במלחמה אלא היו מתנים אם לא יחזור מן המלחמה ואגב ריהטיה נקט בקונטרס אם ימות דסתם מי שאינו חוזר מן המלחמה אינו חוזר לפי שמת אלא ה״ה אם נשבה והשתא מהיום דהכא אין שייך לומר מעת שאני בעולם כההוא דמי שאחזו אלא מהיום מיום כתיבה קאמר ואם תאמר והרי חזר אוריה ונתבטל הגט ויש לומר שהיה מתנה אם לא יחזור בסוף המלחמה והרי לא חזר לבסוף וניחא לפירוש זה הא דאמרינן בפרק הזהב (ב״מ נט. ושם) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים ומפיק ליה מהאי מעשה דבת שבע דספק אשת איש הואי דדלמא יחזור מן המלחמה ור״ת מפרש כותב גט כריתות לגמרי בלא שום תנאי ולפי׳ קשה אמאי קרי לה ספק אשת איש הא הואי גרושה גמורה ואר״ת דקרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשין בצינעא שלא יהא נודע ויקפצו עליהם בני אדם לקדשם ולפי׳ הקונטרס קשה קצת איך בא עליה למה לא היה ירא שמא יחזור : **אי** למיתב לה כתובה כו׳. משמע אם היה בא לב״ד היה נאמן להפסידה כתובתה אע״פ שלאוסרה עליו לא היה נאמן משום דאית לן למימר דשמא אינו בקי בפתח פתוח ואוקמה בחזקת היתר אבל מ״מ כתובתה הפסידה אע״פ שיש לנו לומר שהוא טועה בפתח פתוח דאית לן למימר אוקי ממונא בחזקת מריה וקשה דאמאי מפסידה כתובתה והא הוה א] ספק ספיקא ספק אי הוא בקי בפתח פתוח אם לאו ואם תמצא לומר פתח פתוח הוה ספק באונס ספק ברצון דאפי׳ אשת כהן באונס לא מפסדה כתובתה ואין לומר דאפי׳ בספק ספיקא מפסדה כתובתה משום דמוקמינן ממונא בחזקתיה דהא לקמן (דף יב:) גבי משארסתני נאנסתי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך נאנסת והיה מקחי מקח טעות ואיכא מאן דמפרש לקמן (דף יא:) מקח טעות ממאתים אבל מנה אית לה אלמא משום דבאותו מנה הוי ספק ספיקא לא מפסדה דספק קודם שנתארסה ספק אחר שנתארסה ואם תמצא לומר אחר שנתארסה אימור באונס הוה דאי אמרת דאפי׳ בספק ספיקא מפסדה אמאי אית לה אפי׳ מנה וי״ל דלא חשיב ספק ספיקא כהאי גוונא משום דהאי ספיקא שמא באונס היה לא חשיב ספיקא גמורה למיתב לה כתובה דאימור קודם שנתארסה נאנסה והשתא אתי שפיר הא דתנן במתני׳ (לקמן דף יג.) היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את וקאמר ר׳ יהושע שאינה נאמנת ומפסדת כתובתה אי לר׳ יוחנן מנה אי לר׳ אלעזר ולא כלום ואע״ג דהוי ספק ספיקא ספק מוכת עץ ויש לה כתובה ואפי׳ אם תמצא לומר דרוסת איש אימור תחתיו נאנסה ונסתחפה שדהו ויש לה כתובה אלא ודאי ספק באונס לא חשיב ספק ב] דאימור קודם שנתארסה נאנסה ועוד אומר רבינו יצחק דמוכת עץ לא שכיח דהא דאמרינן (לקמן נו:) כולהו נמי חבוטי מיחבטן היינו אליבא דר״ג אבל רבי יהושע שמעינן דלית ליה טעמא דמיחבטן דקאמר התם (לקמן נו.) חרשת ושוטה יש להן טענת בתולין והיינו משום דס״ל דחבטא לא שכיחא : **מאי** לאו דקא טעין טענת פתח פתוח. נראה לפרש דקס״ד דבטענת דמים *ליכא למיחש לאיקורי דעתא דכיון דליכא דם לבו נוקפו ואין מתקרר אבל בפתח פתוח איכא למיחש שמא יתקרר : **נאמן** להפסידה כתובתה. אור״י דשמואל מודה שפיר דנאמן לאוסרה עליו ולהפסידה כתובתה איצטריך ליה לאשמעינן דלא תימא דלא יהא נאמן אע״ג דקים ליה בפתח פתוח דנימא במזיד מקקר להפסידה ור״א נמי מצי סבר דנאמן להפסידה ונקט לאוסרה לרבותא וכ״ש דנאמן להפסיד כתובתה כדמוכח הסוגיא דלעיל [ומיהו בירושלמי משמע דלר״א אינו נאמן להפסיד כתובתה] : **אבל** בגליל מצי טעין. וא״ת מנא ליה דלמא ביהודה נאמנת לומר שבא עליה באירוסין ולא בגליל אבל כשטוענת בתולה הייתי בגליל נמי מהימנא וי״ל דמשמע ליה אינו יכול לטעון טענת בתולים בכל ענין בין שאומרת שבא עליה מן האירוסין בין שאומרת פתח נעול מצא דביהודה נאמנת במגו דאי בעיא אמרה באירוסין בא עליה ולא בגליל דליכא מגו אבל קשה דמייתי מדיוקא והוה ליה לאתויי מרישא דקתני (לקמן דף י:) בתולה אלמנה מן האירוסין כו׳ ויש להן טענת בתולין וע״כ לענין כתובה איירי דלאוסרה עליו אפילו מן הנשואין נמי יש לה טענת בתולין כיון דנכנסה בחזקת בתולה כדמוכח לקמן (דף יב.) דפריך וניחוש שמא תחתיו זינתה : **מאי** לאו דקא טעין טענת פתח פתוח. וביהודה אע״ג דאיכא חזקה לא מהימן כדפי׳ בקונטרס א״כ כיון דמתייחד עמה ודאי בא עליה דלא מוקי איניש אנפשיה ואע״ג דגבי יבמה אמרינן (יבמות דף קיא:) דעד ל׳ יום מוקי אנפשיה רוב פעמים לא מוקי אנפשיה אפי׳ שעה אחת דעל דעת כן מתייחד *[עמה] ואיתרע חזקה : **לא** דקא טעין טענת דמים. דהויא טענה ברורה מדאין סדינין מלוכלכים בדם ונראה דבטענת פתח פתוח וטענת דמים דשמעתין איירי שהיא טוענת שהוא בא עליה באירוסין או אומרת בתולה הייתי וא״ת ונהימנה לדידה במגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתי דנאמנת לר״ג דפסקינן לקמן (דף יג.) כוותיה וי״ל דאינה מודה ברצון שנבעלה מאחר ועוד דאין זה מגו דמיפסלא נפשה מכהונה אבל קשה דליהמנה במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני אפי׳ לרבנן דלקמן (דף יא:) דאמרי מוכת עץ כתובתה מנה דאין זה מגו דאינה רוצה להפסיד כלום מכתובתה מ״מ נאמנת במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ונסתחפה שדהו לכך נראה דהוי מגו במקום חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אע״ג דבעי׳ היא בפ״ק דבבא בתרא (דף ה: ושם) אי אמרינן מגו במקום חזקה או לא שמא חזקה דהכא עדיפא ואי לא אמרינן מגו להוציא אתי נמי שפיר:

אמר

שבת נו.

[לעיל ג.]

לקמן יב.

[דטענת דמים מסתבר כשנתייחד עמה אם היו או דמים בשעת תשמיש היתה מראה לאביה ולאמה או לבעלה כדי שלא יהא לו לב עליה כשישאנה וס״ד דטענת דמים אף ביהודה יכול לטעון אבל בפתח אינה מכרת אם פתחה נעול או לאו ואינה מגדת והשתא אתי שפיר דלא פריך מרישא דבפשיטות איכא לאוקמי בטענת דמים. ת״י עה״ג. ובתוס׳ הרשב״א מלאתי דפי׳ דבטענת דמים ביהודה נמי ס״ד דמהימן דליכא למימר שכח דאם איתא דהוה דם כשנתייחד עמה לא היה שוכח אבל בפתח פתוח איכא למימר דלא אסיק אדעתיה וא״ת מ״מ אם איתא דפתח לה פתח הוי דם וי״ל דאפשר למיפתח פתח בלא דם ולפי׳ ר״ח איכא לאוקמי בבוגרת שכלו דמיה שפתח פתחא ולאו אדעתיה כיון דליכא דם ובכל בתולה אפשר לפותחה בלא. דם כדשמואל מיהו ההיא דשמואל נמי משמע דפתחה נעול מדאין ריחה נודף ושמא יש לומר דמחמת דם נמי אין ריחה נודף. ע״כ] :

ב] [ולהאי שינויא לא מיתוקמא מתני׳ בפתוח מג׳ שנים. ת״י עה״ג] [*ולפי פי׳ ר״ח אתי שפיר דמיסתבר ליה לאוקמי מתני׳ בכל אנשים אפי׳ בבוגרת ומוכת עץ דאין להם דמים ולאו דקטעין אף פתח פתוח דאיירי מתני׳ בכל ענין שיטעון]

כ״ה בדפו״י

א] בת״י עה״ג וי״מ דהכא לא חשיב ספק ספיקא דאין יכולין להתהפך ולומר ברישא ספק באונס ספק ברצון ואת״ל ברצון ספק וכו׳ ולהכי לא חשיב אלא חדא ספיקא וה״נ י״ל בע״א דרוב בקיאין בפתח פתוח והוה ליה לענין כתובה רובא וחזקת ממונא והו ליכא אלא חדא ספיקא אבל לענין לאוסרה איכא למימר סמוך מיעוטא דאין בקיאין לחזקה ואיתרע רובא והוי ליה פלגא ופלגא והוי ספק ספיקא ול״ג דס״ה אי מעכב לה כתובה ואיירי בטענת דמים לענין היכא למיחש לאיקורי דעתיה בטענת דמים

נושא

דברי אביי - ניתן להביא סיוע לדברי ר״א ממשנתנו שבאותו נאסרת עליו בטענת פתח פתוח׳

נושא

דין של שמואל: הטוען ״פתח פתוח מצאתי״ נאמן אך להפסידה כתובתה

מבנה

◇ ״שמואל״ - מקור קטע בדמ׳ הבא (י.) עם עוד מימרא של שאדם נאמן בטענת פתח פתוח אך להפסידה כתובתה